

Szkoła przyjazna klimatowi – opowieść o angażującym procesie edukacyjnym

Polskie miasta coraz mocniej odczuwają negatywne skutki zmiany klimatu. Gwałtowne opady, silne wiatry, podtopienia, fale upałów, susze, to zjawiska, które zgodnie z prognozami będą w przyszłości dotykać nas częściej. Dlatego Fundacja Sendzimira we współpracy z [Urzędem Dzielnicy Wawer](#) i [PS Paaby Prosess – Edu Action](#) z Norwegii zrealizowała demonstracyjny projekt, który pokazuje jak stworzyć przyjazne dla klimatu szkolne podwórko.

Działania prowadzimy od początku 2022 roku w Wawrze, który jest największą pod względem powierzchni dzielnicą Warszawy. Często dotykają go dotkliwe podtopienia, będące skutkiem gwałtownych opadów. „Wawer jest takim miejscem, gdzie niestety nie mamy kanalizacji deszczowej, więc woda z dróg, rozlewa się po okolicznych obszarach” - podkreśla zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy.

Dlatego wokół Szkoły Podstawowej nr 195 im. Króla Maciusia I, zrealizowaliśmy kompleksowe zagospodarowanie wód opadowych z wykorzystaniem [błękitno-zielonej infrastruktury](#). Dzięki temu zmniejszyliśmy problem powodzi natychmiastowych na sąsiadujących ze szkołą terenach. Wzorcowe zagospodarowanie terenu szkoły wykorzystujemy do prowadzenia działań edukacyjnych i informacyjnych na temat roli [rozwiązań opartych na przyrodzie](#) w adaptacji terenów zurbanizowanych do zmiany klimatu.

Po co nam przyroda w otoczeniu szkoły?

Zajęliśmy się terenami wokół szkół, bo często są to ważne dla lokalnych społeczności obszary zieleni, szczególnie w gęsto zabudowanych przestrzeniach centrów miast. Kontakt z przyrodą, patrzenie na drzewa, słuchanie śpiewu ptaków i bzyczenia owadów mają ważny wpływ na dobrostan fizyczny i

Wspólnie działamy na rzecz zielonej Europy.

Lider projektu

Partnerzy projektu

psychiczny człowieka. Dzieci i młodzież obecnie spędzają dużo mniej czasu w otoczeniu przyrody niż ich rodzice czy dziadkowie, zamiast tego wpatrują się w różnego rodzaju ekrany. Epidemia krótkowzroczności, z którą mamy do czynienia też jest wywołana m.in. niewystarczającym wystawieniem siatkówki oka na światło słoneczne. Poprawny rozwój naszych zmysłów wymaga regularnego przebywania w otoczeniu przyrody!

Przebywanie w zieleni redukuje stres. To ważne, bo żyjemy w kraju, w którym [25 000 dzieci leczy się na depresję](#). To w jakim otoczeniu dzieci spędzają czas na przerwach pomaga w przeciwdziałaniu zachowaniom agresywnym, wspiera uczniów neuroróżnorodnych i poprawia zdrowie psychiczne. W naszym projekcie szkolne podwórko dostosowaliśmy do potrzeb edukacji na zewnątrz, a to doskonała okazja, by część lekcji odbywała się na świeżym powietrzu!

Zaczęliśmy od planowania...

Istotną wartością w naszej Fundacji jest partycypacja, którą rozumiemy bardzo szeroko. W tym projekcie postawiliśmy przede wszystkim na bliską współpracę z partnerami i zaangażowanie społeczności szkolnej od samego początku.

Wiosną 2022 roku zainaugurowaliśmy projekt w formie [warsztatów dla wszystkich nauczycieli](#) pracujących w Szkole Podstawowej nr 195. W trakcie spotkań nauczyciele poznali dobre praktyki działań edukacyjnych z Polski i Norwegii, co umożliwiło im stworzenie scenariuszy lekcji na temat adaptacji do negatywnych skutków zmiany klimatu. Na bazie opracowanych planów lekcji, w 22 klasach przeprowadzili zajęcia tematyczne, które wprowadziły społeczność szkolną w tematykę projektu.

Kolejnym krokiem było zaproszenie uczniów i nauczycieli do udziału w projektowaniu wybranych obiektów, które miały być realizowane na terenie szkoły. W trakcie serii warsztatów, pod okiem architektów, uczestnicy opracowali koncepcje zagospodarowania w formie makiet i plakatów, które następnie

poddaliśmy głosowaniu całej szkoły, co pozwoliło nam zebrać uwagi i komentarze do projektów oraz uwzględnić oczekiwania użytkowników terenu.

Jak wspomina architekt z [Pracowni JAZ+Architekci](#) zaangażowany w proces „Zależało nam, aby przestrzeń wokół szkoły nie służyła wyłącznie retencji i edukacji o adaptacji do zmiany klimatu, ale była także przestrzenią z której uczniowie będą chętnie korzystać. Dlatego zaprosiliśmy do pracy nad projektem uczniów szkoły, a podczas warsztatów, testowaliśmy z nimi różne rozwiązania w terenie, badaliśmy ich użyteczność i skalę. Rozmawialiśmy o tym co byłoby potrzebne i co sprzyjałoby temu, żeby przyjemnie z tego miejsca korzystać.”

Dzięki inicjatywie użytkowników szkolnego podwórka pojawiła się zewnętrzna klasa do prowadzenia lekcji w ławkach, ale „pod chmurką”, hamaki, wielopoziomowa ławka, czy ścieżka sensoryczna i tor przeszkód. Zdjęliśmy także fragment kostki. Jak podkreśla dyrektor Szkoły Podstawowej nr 195 im. Króla Maciusia I - „Najbardziej zapamiętamy zaangażowanie dzieci. Nasze dzieci polubiły przede wszystkim projektowanie, bo mogły brać udział w wszystkim co tutaj się działo od początku projektu.”

Od koncepcji do projektu

Wyniki warsztatów i procesu konsultacji wykorzystaliśmy do przygotowania projektów wykonawczych wszystkich rozwiązań błękitno-zielonej infrastruktury elementów małej architektury. Ponieważ do realizacji tego zadania wyłoniliśmy pracownię, dla której włączenie użytkowników w projektowanie to chleb powszedni, proces był prawdziwą przyjemnością. „Patrząc na tę przestrzeń warto mieć świadomość tego, kto jest tu gospodarzem. Dobór i ułożenie elementów od początku miało wpasować się w teren szkolny. To ile finalnie przewidzieliśmy przestrzeni do siedzenia, czy zabawy, wskazuje kto jest tutaj najważniejszy. Można by się zastanawiać, czy kolor jest tu istotny, a może kompozycja przestrzenna, ale wydaje mi się, że to są drugorzędne kwestie, typowe techniczne rozważania, jak umieścić kilka obiektów w ograniczonej

przestrzeni. [...] Natomiast sama treść, czyli to z jakich elementów się ta przestrzeń składa, to już jest opowieść o użytkownikach, czyli uczniach.” – mówio projekcie architekt.

Jak realizacja to z użytkownikami szkolnego podwórka

Realizację obiektów prowadziliśmy we współpracy z Urzędem Dzielnicy Wawer i społecznością szkolną. Łącznie na terenie Szkoły Podstawowej nr 195 stworzyliśmy ponad 30 różnych rozwiązań opartych na przyrodzie, które możecie obejrzeć na naszej ścieżce edukacyjnej w terenie i [online](#). Wśród nich znalazły się ogrody deszczowe w pojemnikach i gruncie, zbiorniki na deszczówkę, łąka kwietna, zielona ściana i zadaszenie, ogródek warzywno- ziołowy, rozszczelnienia oraz park kieszonkowy.

Obiekty te, realizowaliśmy z uczniami i nauczycielami, na początku roku szkolnego 2023/2024. Uczniowie mogli zapoznać się z poszczególnymi etapami budowy rozwiązań opartych na przyrodzie. Dowiedzieli się jak sadzić rośliny i jak dbać o stworzone obiekty w kolejnych latach.

Sukcesy trzeba celebrować

My świętowaliśmy zakończenie inwestycji w trakcie [pikniku edukacyjnego](#) w październiku 2023 r. Bieganina dzieci, stoiska jakby wyjęte z Centrum Nauki Kopernik. Rozmowy o zmianie klimatu podbijane stukotem dobiegającym z warsztatów i pogoda utrzymująca się do ostatnich minut pikniku. Tak zapamiętamy otwarcie centrum edukacji „Szkoła przyjazna klimatowi”!

Do debaty o docieraniu z przekazem klimatycznych do młodych pokoleń zaprosiliśmy zespół Kwiat Jabłoni, Szkolną Konferencję Klimatyczną i Warszawskiego Rzecznika Praw Uczniowskich. Była okazja na oprowadzanie po obiektach wokół szkoły, pokazy uczniowskie, gry i konkursy. Ale zmiany cieszą nie tylko podczas wydarzeń. Najważniejsze, że wpisują się w rytm codziennego użytkowania przestrzeni. „Jak wychodzę na przerwę, to przez okno widzę

naprawdę dzieci, które się śmieją, bawią i cieszą, że mają takie podwórko” - podkreśla z uśmiechem na twarzy uczestniczka warsztatów, uczennica Szkoły Podstawowej nr 195.

Uczymy innych jak tworzyć szkoły przyjazne klimatowi

Szkoła w Wawrze to teraz ważny punkt na naszej [mapie miejsc sprzyjających retencji](#). To miejsce, gdzie każdy może przyjść i obejrzeć różne elementy błękitno-zielonej infrastruktury a z tablic edukacyjnych i dodatkowych materiałów online dowiedzieć się jak wdrożyć je na własnym terenie. Szkolne podwórko może stanowić miejsce nauki i inspiracji nie tylko dla społeczności szkolnej ale również dla mieszkańców dzielnicy Wawer, Warszawy i całego kraju. Co więcej może także przez zabawę skłaniać do pozyskiwania wiedzy. W tym celu, opracowujemy grę terenową, w której wcielając się w różne postacie, uczniowie będą mogli odkrywać tajemnice jakie skrywa deszczówka!

Ważne jest dla nas, by inne szkoły wprowadzały podobne rozwiązania na swoich terenach i podobnie jak nasza, stanowiły lokalne miejsca edukacji o adaptacji miast do zmiany klimatu. Dlatego w pięciu dodatkowych szkołach podstawowych na terenie Wawra, do końca kwietnia 2024 stworzymy mikro rozwiązania sprzyjające przyrodzie! Pracować będziemy warsztatowo, przy zaangażowaniu społeczności szkolnych.

Nauczycieli, edukatorów i zarządców szkół z terenu całej Polski, zaprosiliśmy do udziału w programie szkoleniowym. W pierwszym etapie online od połowy lutego do połowy marca 2024 wszyscy uczestnicy zapoznają się z materiałami edukacyjnymi, biorą udział w webinarach, podczas których dzielimy się naszymi doświadczeniami i pokazujemy inne dobre praktyki. Do drugiego etapu zaprosimy najaktywniejszych 20 osób, które wezmą udział w dwudniowych warsztatach praktycznych, gdzie krok po kroku nauczą się partycypacyjnie realizować rozwiązania oparte na przyrodzie w otoczeniu szkół.

W ramach projektu opracowaliśmy praktyczną [publikację edukacyjną](#), która swoją premierę będzie miała w marcu 2024. Zarządca szkoły, nauczyciel czy inna zainteresowana osoba znajdzie w niej konkretne wskazówki jakie rozwiązania można zrealizować, jak dobrać je do swoich potrzeb, jakie formalności będą niezbędne, gdzie pozyskać finansowanie i wreszcie jak wykonać je w sposób warsztatowy. Dla nauczycieli i edukatorów mamy także scenariusze lekcji, które pomogą we wprowadzaniu aspektów związanych ze znaczeniem zieleni i wody w adaptacji miast do zmiany klimatu. Zachęcamy do obejrzenia [reportażu z projektu](#) a także korzystania ze wszystkich materiałów dostępnych na stronie spk.sendzimir.org.pl.